

Příspěvek z Velkopavlovického zpravodaje 1/2021

Nejen obilí, i tabák kdysi rozvoněl naši sýpku

Hádanka, anebo záhada? To jsou slova, která nejlépe vystihují předmět, o kterém bude v tomto příspěvku řeč. A nejen o něm, přinejmenším následující povídání alespoň výstižně uvedou. Chceme totiž u vás vyprovokovat zvědavost a probudit detektivního ducha.

Vezmu to pěkně od začátku... Jednoho březnového dne mi přilétl na pracovní stůl e-mail od pana Oldřicha Otáhal. V jeho příloze jsem našla dvě fotografie – starý černobílý snímek velkopavlovické sýpky (na tom by nebylo zas až tolik převratného) a pak, onu hádanku a záhadu, taktéž starý černobílý snímek jakési dřevěné desky, ze které jsem vůbec nebyla moudrá. Jediné, co jsem z ní dokázala dešifrovat bylo čtyřmístné číslo 1834, což mě trklo, že by to mohl být letopočet.

Pan Otáhal se pravda moc do e-mailu nerozepsal, připojil pouze stručný popis, že se jedná o dřevěnou desku pocházející z roku 1834, velikosti 50 x 40 cm, která byla nalezena zastrčená na trámu sýpky ve třetím patře. Na zadní straně desky byly prý napsány jména pracovníků, kteří tehdy na sýpce pracovali. Jedná se o fotografii velevzácnou, protože tento předmět již neexistuje. Shořel při devastujícím požáru v roce 1993.

No tak fajn, ale tato veskrze kusá informace mi rozhodně nestačila. Rychlý telefonát: „Co to jako je? Prosím Tě, Oldo, zkus k tomu najít něco víc!“ A Olda se dal do hledání, navzdory zdánlivě vyhlížejícímu sisyfovskému počínání. Něco se totiž nakonec podařit podařilo, přinejmenším autor fotografie. Jednalo se o pana Ing. Miroslava Marka, který byl kdysi vedoucí stavební čety ve statku a při procházení se sýpkou tuto desku objevil a vyfotografoval ji.

Kdo desku vyrobil? A proč? Zda to byla běžná praxe, takto zapisovat a dokladovat zaměstnance (možná jakási forma prezenčky?), nebo je deska pouhým pozůstatkem osobní iniciativy spojené s tvůrčím duchem některého z tehdejších zaměstnanců? To už asi navždy zůstane pohřbeno v popelu, který jako jediný zbyl po sežehnutím ohni z triadevadesátého roku minulého století.

Nicméně, každá podobná zmínka o místní sýpce nám může být podnětem k hledání nových, možná dokonce dosud ještě nikdy nepublikovaných, informací o této snad nejvýraznější budově ve Velkých Pavlovicích.

Olda totiž nelenil a vyrukoval s dalšími vzácnými reáliemi, tak například...

- ještě v roce 1963 byl na sýpce dřevěný výtah na obilí vyrobený z modřínového dřeva, v roce 1967 jej nahradil výtah železný
- roku 1972 byly vedle sýpky vybudovány betonové násypky a to ze strany od Sokolovny; když byly tyto násypky budovány, bylo nutno rozbít část základů sýpky; přitom se zjistilo, že šrouby, které držely pás na obilí, byly zality v základech sírou
- původní podlahy na sýpce byly z dřevěných desek ve dvou vrstvách; v roce 1964 byly tyto podlahy vyspraveny vrstvou asfaltu, pro lepší manipulaci s obilím; v rámci těchto prací bylo spotřebováno 100 metrických centů asfaltu
- do sýpky se dalo uskladnit až 150 vagonů obilí; na prvním patře bylo nejvíce obilí a v posledním nejméně; při zatížení se stropy prohuly až o 15 cm, ale po odklizení obilí se vrátily do původního stavu; statici na sýpku přijížděli každý rok a kontrolovali nosné trámy tím způsobem, že odebrali vzorky navrtáním těchto trámů; příčné trámy (na šířku sýpky) byly silné kolem 40 x 40 cm
- v 30. letech se na sýpce sušil tabák a na příčných trámech byly natlučeny velké hřeby, na kterých tento tabák visel

Proč KONTRIBUČNÍ sýpka?

Také si občas lámete hlavu nad tím, proč se vlastně sýpka nazývá „kontribuční“ či „kontribučenská“, anebo dokonce „tereziánská“ a co to vlastně ty „kontribuce“ jsou?

Zalistujeme-li slovníkem cizích slov, najdeme následující rozklíčování. KONTRIBUCE je zastaralý pojem zahrnující všechny druhy dávek a daní užívaný zejména pro daň pozemkovou (gruntovní); pojem vychází z latinského "contribuere" – přispívat ; KONTRIBUCE je nucený příspěvek, daň a také podíl pojišťovny na škodě.

Kontribuce byly zároveň specialitou tereziánské doby (období druhé poloviny osmnáctého století) kdy v našich končinách vládla Habsburkova císařovna Marie Terezie a následně její syn císař Josef II. Proto také sýpky „tereziánské“.

Kontribuční (kontribučenské) sýpky byly stavěny především za vlády císaře Josefa II., který sám panoval v letech 1780 až 1790 sám a před tím deset let společně se svou matkou Marií Terezií. V sýpkách se shromažďovaly společné zásoby obilí neboli kontribuce, od všech poddaných pro léta neúrody.

Jednalo se praxi veskrze praktickou a logickou. V letech, kdy se na polích neurodilo a také v období hladomoru, mohla vrchnost půjčovat ze svých panských sýpek sedlákům osivo na setí (žito, pšenice, proso). Po žních pak tito sedláci vraceli osivo zpět i s úrokem. Úrok v obilí si však vrchnost neponechávala pro sebe, ale uložila ho v sýpce pro budoucí potřebu. Tak byl položen základ k tzv. kontribučním (kontribučenským) sýpkám, do kterých se musela část úrody odvádět povinně.

Sýpky (dříve velmi často řečené špejchary - z německého slova Speicher) byly zpravidla samostatně stojící budovy, aby byly ochráněny před nebezpečím ohně (a ta naše – paradoxně – tomuto živlu v roce 1993 málem podlehla). V nich bylo zrní uskladněno v asi 1 m vysoké vrstvě na podlahách. Sýpky byly nejdůležitějšími stavbami rozsáhlejších hospodářství, a mnohdy byly budovány jako stavby, které dodnes tvoří dominanty mnoha obcí.

Historie sýpky ve Velkých Pavlovicích

Velkopavlovická sýpka byla vystavěna v letech 1770 až 1780 v barokním slohu a je významnou stavbou technického charakteru z doby existence pavlovického velkostatku. Byla kontribuční sýpkou pro celé panství, jehož centrem byl hospodářský dvůr umístěný naproti místního zámku ze 17. století (roku 2012 byla budova zámku zrekonstruována, nyní sídlo Ekocentra Trkmanka). Zámek i s parkem byl sice původně považován rovněž za památku, ale jeho architektura nakonec nevyhověla podmínkám pro zápis do seznamu nemovitých kulturních památek.

Místní sýpka nese jméno císaře Františka Štěpána Lotrinského (1708 – 1765), manžela české a uherské královny Marie Terezie (1717 – 1780). Ještě jako mladý vévoda projevil František Štěpán Lotrinský mimořádné vlohy v oblasti obchodu a podnikání. Díky dědictví po své sestřenci Anně Marii Luise Medicejské mohl investovat a zakládat četné manufaktury (keramika, bavlněné tkaniny). Záhy převzal veškeré zásobování habsburské armády, založil několik bank a svými soukromými financemi půjčoval rakouské státní pokladně. Marie Terezie mu od roku 1763 přenechala finanční správu habsburského soustátí.

Systém kontribučních sýpek (jako obilních záložen) byl zrušen k roku 1864. Ke zrušení „obilních záložen“ určitě přispěl rozvoj železniční dopravy, kterou bylo najednou možné dopravovat obilí z oblasti, kde byl nadbytek, do oblastí, kde byl jeho nedostatek. Tím sýpky více méně pozbyly svého smyslu.

Mnohé budovy někdejších kontribučních sýpek pak sloužily k uskladnění obilí z polností panských dvorů, a ještě o hodně později jako budovy místních JZD a státních statků.

Z novodobé historie místní sýpky připomeneme rok 1993, kdy 28. července kolem 20. hodiny na střeše sýpky vypukl požár. Na místě zasahovalo 18 hasičských jednotek, škoda dosáhla 1,5 mil. Kč a střecha o rozloze 1.400 m² kompletně shořela. A to včetně dřevěné, závojem záhady zahalené desky s letopočtem 1834, jejíž vzácný snímek mi před nedávnem poslal Olda. Kruh se uzavírá...

Současnost sýpky ve Velkých Pavlovicích

A co je se sýpkou dnes? Snad každý ví, že nyní v budově sídlí moderní Hotel Lotrinský****, luxusní ubytovací a gastronomické zařízení, který zde byl po náročné rekonstrukci slavnostně otevřen dne 13. července 2018. Sýpka je díky několikaleté generální opravě výraznou, nepřehlédnutelnou, reprezentativní a překrásnou dominantou našeho města, na kterou jsme my všichni hrdí a pyšní.

Vlastníkem je společnost S.M.K., a.s. Společnost pro Moravský kras v čele s panem Lubomírem Stokláškem.

Více o **HOTELU LOTRINSKÝ** na * www.hotel-lotrinsky.cz

Karolína Bártová

Záhadná dřevěná deska z roku 1834 nalezená na trámu velkopavlovické sýpky.

Interiér přízemních prostor velkopavlovické sýpky před zahájením rekonstrukce na hotel.

Současná podoba sýpky – moderní luxusní Hotel Lotrinský**.**